

1131

Q. D. B. V.

TRACTATIO JURIDICA,
DE

JURE

BESTIALI,

Vom Recht

Der

Wilden Thiere,

QUAM

IN ACAD. WITTEBERGENSI,

D. V. JUL. MDCLXIII. HABUIT,

MICHAEL FRID. LEDERERUS,

JUR. UTR. LICENTIAT.

EDITIO NOVISSIMA.

HALAE MAGDEB. TYPIS HENDELIANIS. 1723.

(4

Diss. jur. civ.

64,22

Diss. jur. civ. Vol. 26.

.100.

TRACTATUS JURIDICUS

DE

JURIS

BESTIMMUNG

DER

RECHTSGEBUNG

VON

DR. THEODOR

WILHELM

RECHTSGEBUNG

LEIPZIG

I. N. J.

§. I.

Ive depravatis, lapsu Protoplastorum, hominum iudiciis, sive auctæ indies eorum malitiæ imputandum, alterum alteri calumniosum existere perpetuo detrectatorem. Eo certe processit fastigii, humani perversitas ingenii, ut nec exquisitissima ullius lucubratiõ omnibus evadat grata; lividissimis potius a plerisque dilaceretur dentibus. Insetatur ea imbecillitas, aut pravitas magis, inferiorum non tantum & parilis sortis ingeniorum fœtus; Sed nec parcit desperatis superiorum, & qui instar. Numinis omnibus venerandi, operibus. Humanum quidem, veritatis colore deceptos quandoque ipsam ejus sectari opinionem ac umbram; sed alios simulatæ cujusdam gloriolæ captatione commissi convincere erroris laborantes temere proprium profitentur aperte errorem. Sed & id hebetudinis humanæ, ut, qui semel errorem imbibere, ita in eo obbrutescant quasi, ut citius clavam e manu Herculis, quam animis eorum præjudicatas extorquere possis sententias. Sed cohibenda immane quantum ea errorum dire-

A 2 ctrix.

Etrix, nec imaginaria quadam alios erroris arguendi licentia
 laxamenta ipsi concedenda. Laborandum inde cuius summo-
 pere, alios errorum fortassis implicatos laqueis pro virili ut ex-
 solveret, ab aliis idem promeriturus fiducia redhostimentum.
 Sed vero invasit seculi vitio nonnullorum animos speciosa
 quædam ambitio, qua suam extollere contendentes impoten-
 tiam, aliorum perstringere conantur labores. Nec privatos tan-
 tum huic expositos periculo, sed in ipsos etiam Jurisprudentiæ
 nostræ fontes venenosæ scrupulositatis dimanare rivulos con-
 stat abunde. Vel solam sacratissimi Justiniani sententiam, de
 Jure naturali quam promulgari demandavit, mentis acie si in-
 tuear, ea plerorumque animos occupavit persuasio, vel errasse
 eum, vel libere nimis locutum, bruta juris naturalis capacia asse-
 rentem. Unanimi fere consensu Justinianæam juris naturalis
 definitionem liberiori huc usque involarunt interpretationis
 licentia Doctores. Et quotquot fere introspiciam, allatam de-
 fensitantes deprehendo opinionem. Supersedeo interim im-
 præsentiarum, diversas & externa superficie valde apparentes
 Interpretum explicationes prolixiori recensere serie. Eam sem-
 per fovere placuit sententiam, defendendum summopere no-
 strum Imperatorem, nec inconsiderata erroris aut minus accu-
 ratæ locutionis argumentum temeritate. Non desunt, eo se tuen-
 tes prætextu, legum cavenda scrutinia, definitiones vero & divi-
 siones accuratiori Accuratiorem subjacere examini. Largior
 quidem haud invitus definitiones Imperatorias secundum sub-
 tiliores Sophorum regulas anxie dimetiendas non esse; Diffite-
 ri interim nequeo, non de superstitiosa definitionis Justinianæ
 subtilitate, sed subjecti juris naturalis capacitate potissimam
 hic agitari controversiam. Hinc plerique eam sibi imponi passi-
 opinionem, somniasse in describendo jure naturali Tribonia-
 num, & seipsum decipiendo aliis agnoscendi ejus lapsum mate-
 riam suppeditasse sufficientem. Alii variis distinctionum & in-
 terpretationum terriculis hinc inde conquistis obscuriorem
 reddunt rem claram satis.

C. II.

§. II

Saniori nonnullorum edoctus iudicio, sive Justiniani sive Triboniani patrocinium suscipere malui semper. Formandum prius iudicium, & via confusioni præcidenda. Neque enim vocabulum juris objective de brutis in præsentia acceptandum, quatenus bruta objecti operationis juridicæ sustinent vicem, ut jus aliquod, modis in jure definitis, in ea acquirere possimus. Eo etenim respectu omnibus attribuendum rebus, nec ad res restringendum animatas tantum, sed inanimatas insuper, commercio tamen humano non exemptas. Nec attendenda hic passiva juris naturalis significatio, quatenus citra injuriam debitum brutis & conveniens eorum naturæ auferri nequit: Sola directiva & normalis heic agnoscenda significatio, considerato jure naturali, ut norma & regula actuum, a brutis qui proficiuntur. Arrepto sic in allato sensu jure naturali, realem jam attingam tractationem, ulteriori inquisiturus opera in subjecti ejusdem capacitatem, & brutorum ad juris naturalis possessionem habilitatem. Haussisse videntur hanc doctrinam juris compilatores ex Ulpiani Institutionibus innuente inscriptione *l. 1. π. de J. & J.* Utrique defenditandi, nec alicujus erroris aut figuratæ locutionis accusandi temere. Mentem illorum aliud haud flagitasse repetita sequentium verborum arguit mentio: *Nam jus istud non humani generis proprium est: sed omnium animalium, quæ in cælo, quæ in terra, quæ in mari nascuntur &c.* & paulo post: *Videmus etenim cetera quoque animalia istius juris peritia censeri.* Nec agitanda hic particula *censeri*, aut extorquenda formata quædam & impropria locutio, quasi æstimentur tantum juris naturalis peritia, *Sutholt diss. ad. Instit. 1. aphor. 80. Dn. Hahn. ad Wesenbec. de J. & J. n. 14.* Fateor, sapere illam particulam ut plurimum similitudinem, veritatem tamen non raro eandem importare assero in præsentia non immerito. Inductus non modo amphibologia illius vocabuli, explicata prolixè a *Rebuffo, Brechæo, Fornerio & Geddeo ad l. iii. n. 2. de V. S.* Sed æquipollenti insuper voce *videri*. Quam improprietas signum esse, vel infiniti juris nostri

nostri monstrant textus, veritatis tamen notam eam non raro esse, haud imparis numeri suadent leges Æquipollere ideo vocem illam *censeri* verbo *esse* non inepte dixerim. Confirmantur allata juris dispositione, verba tamdiu proprie intelligenda, donec ex proferentis animo diversum eliciatur, præsumente *l. 69. pr. π. de leg. 3.* Et quamvis admitterem invitus quasi dictam antea explicationem, aliud tamen vix evicturi ejus suffragatores, quam vel controversiam ea de re olim existisse, vel in admirationem aliquem facile trahi posse, dum bruta æque ac homines juri naturali obedire illudque exequi nosse credendi sibi imponi patiatur necessitatem.

§. III.

Enimvero dictam ante opinionem intentioni Imperatoris, & proposito laudatissimo eam minus convenientem judicari. Cum in institutionibus prima quasi juris elementa cupidæ legum juventuti instillare voluerit. Quo circa haud præsumendum, Justinianum impropriis & figuratis locutionibus Tyronum animos distrahere voluisse. Digna hic allegatione sunt verba *Gregorii Lopez singul. animadvers. c. 2. n. 9. Erubescant igitur, qui non proprie locutos fuisse Jurisconsultos somniant in principis & re tam seria.* Nec attentenda fortassis repositio, non facti, sed juris habendam rationem, non inspiciendum, quid fecerit Imperator, sed quid ipsi facere incubuerit. Neque enim Imperatori, sed ejus obtrektoribus figuratæ locutionis colore eum oppugnantibus me oppono. Afferens, Justinianum jus naturale materialiter pro appetitu & instinctu naturæ, aut anaphorice ac per quandam auxesin pro quadam similitudine & simulachro juris naturalis acceptum haud descripsisse. *Quod si quando, inquit Grotius de J. B. & P. lib. 1. c. 1. n. 11. in fin. brutis animalibus justitia tribuitur, id fit improprie, ex quadam in ipsis umbra rationis & vestigio.* Sed etsi & hoc concesserint plerique, Imperatorem tanto minus errore exemptum emendatione & correctione dignum judicant. Sed ut exosam & erroneam opinionem cuivis summopere fugiendam suadent severe, & persuadent

dent

dent non raro. Accuratiorem inde sive Justiniani odio, sive subtilitatis prætextu confingere allaborantes descriptionem, & ex ea profluentem sententiam. Verum explicanda jam, quæ animo jam diu sedit, opinio, nec nova, nec affectata, sed vera, & subtilissimorum Virorum corroborata autoritatibus. Bruta videlicet æque, ac creaturas rationales, juris naturalis capacia esse, absterfa omni improprietas nebula. Juris itaque Tyronibus notum, totam legis essentiam & plenam ejus autoritatem ex placito Legislatoris & voluntate desumendam ac dimetendam esse. Nec quicquam ad actus justæ essentiam ulterius requiri, quam ut sit conformis menti Legislatoris, & juri ab eo præscripto. Remotis tamen (ut ad civilem & humanam potestatem meum interim restringam sermonem) placitis, quæ a Tyrannis Reipubl. fundamenta convellere intendentibus suam duxere originem, aut quæ omni honestate & pietate exuta videntur. Deum autem juris naturalis Autorem, disceptatorem, & latorem esse, a nemine saniore, quantum puto, in dubium hæctenus vocatum. Demonstrat immutabilitatem ejus Justinianus in §. pen. *Inst. de J. N. G. & C.* illo argumento, quod divina constitutum sit providentia. Approbant id brocardicon ipsi Gentiles, præeunte Cicerone lib. 3. de *Republ.* & Xenophonte lib. 4. memorab. de *εὐνομία* jura naturalia vocante. Egregie inquit *Alphonsus a Castro de lege penali lib. 2. c. 14.* citatus a *Seldano de J. N. & G. juxta disc. Ebraeor. lib. 1. c. 8.* *Jus naturale est illud quod ex ipsius nature institutione provenit, & hoc est omnibus commune. Et hoc etiam est jus divinum, quia Deus ipse qui naturam condidit, est juris naturalis autor & institutor. Si igitur jus illud ad conditorem referas, divinum dicitur, si vero ad tempus sui ortus illud comparare velis, naturale dicitur, quia simul cum ipsa oritur natura, & non postea per aliquam seu humanam seu divinam legem. Unde per naturam in præsentî definitione Deum seu naturam naturantem intelligit *Ferdinandus Vasquius illustr. controuv. lib. 1. c. 29. §. 14.* Quamvis naturam naturantem seu vim illam naturalem omnibus innatam hic etiam denotari non improbabile esset. Summatim, Deum juris naturalis*

lis

lis Legislatorem negantem citatum adeat Seldenum humanissime rogitō, summa deducentem industria jus naturale ex imperio Numinis divini pendere, *p. 104.* a Numinis imperio obligationis ex jure naturali proficiscentis ortum petendum, *p. 106.* rationem ut talem ac simplicem non jubere, nec ad officium obligare, nisi superioris eo, qui jubetur, simul accedat auctoritas. Quod legis datæ proprium est, *p. 93.* Et de obligatione juris naturalis neminem dubitare posse, nisi qui simul Rectoris universi potestatem & imperium nequaquam agnoverit, *p. 105.* Frustraneo itaque ausu Moralistarum implorare auxilium & consortium opinor, ex legislatoria Numinis sanctissimi potestate derivandum jus naturale, ejusque obligationem infitiantem temere. His autem evictis nulla eorum, quibus jus naturale præscriptum, ratio habenda, sola obedientia, & actuum legi à Deo creaturis tam rationalibus, quam irrationalibus insitæ conformitate totam absolventibus paginam. Sufficit omnino, bruta secundum notitiarum illarum, quas Deus eorum cordibus insculpsit, & principiorum, quæ ad sui conservationem ad debitum finem necessaria ipsis impressit, dictamen actus suos instituere. Illas igitur notitias dum observant bestię, juxta illarum indicationem cum imperio conjunctam agentes, utique faciunt quod justum. Hoc autem præsupponit jus quoddam, cujus intuitu tanquam normæ & regulæ id justum dici possit. Quod sane nil aliud, quam Jus Imperatoris nostri naturale, à Deo bestiis insculptum.

§. IV.

Confirmatur insuper hæc ipsa brutorum ad juris naturalis possessionem capacitas ex formali illius ratione, quam in objecto partim, partim causa efficiente quæritandam censerim. Illud rerum cum appetitu a notitiis insculptis informato convenientiam vel disconvenientiam dixerim. Quando ex juxta brutorum conditionem natura bonæ vel malæ sunt, h. e. ita comparatæ ut non possint non ipsis præcipi à Deo vel vetari. Quo etiam *Grotius l. 1. c. 1. n. 12.* inclinare videtur, in eo tamen
culpan-

culpandus, quod ad naturam tantum rationalem illam convenientiam vel disconvenientiam restringat. Cum tamen eam æque in brutis, quam intellectus participibus creaturis, modi tamen diversitate non postposita, locum habere putem. Appetunt certe bruta præhabito qualicumque judicio, quod appetitui eorum bene ordinato conveniens; detestantur, quod in conveniens. Et qui beneficia ipsis exhibuere, singulari amplexantur amore, & ab omni pro viribus defendunt injuria. A quibus offensa ex diverso, gravissimo prosequuntur odio, qualitercunque damno injuriam illatam repensare allaborantia. Hæc certe non solorum sensuum opera judicanda temere. Edunt quidem bruta actiones suas vi & auxilio potentiarum vegetabilium & sensibilibium. Sed nec secus cum creaturis rationalibus res comparata. Quis autem homines ex solorum sensuum præscripto & dictamine agere affirmare auderet? Malum igitur vel bonum speciei cuiusvis quid esse, ex notitiis insculptis judicant bruta, si bonum, accipiendum, si malum, fugiendum. Male igitur ex subordinatis faciunt opposita. Non tollunt se invicem, sed compatible sunt, per potentias animæ sensitivæ, & secundum dictata juris naturalis tanquam normam & regulam agere. Hæc dirigit actus, illæ causam quandoque dant actioni, & exercitium ejus largiuntur.

§. V.

Causam efficientem Deum supra asserui. Hic enim sicut solus naturæ autor, ita & juris naturalis lator perhibetur. Necessè enim, ut jus naturale aliquem habeat conditorem. Alias neque juris nomen mereretur, cum nullam obligandi vim habere possit, nisi superioris voluntas præcesserit. Absque ea enim si foret, non esset præceptum, vel prohibitum, & sic vi & efficacia juris destitueretur, secundum superius dicta. Neque tamen ad cognoscendam illam Dei voluntatem peculiari opus fuit revelatione, aut huic innixa humana traditione, prout juris humani natura & ratio exigat, quod ante promulgationem, quid in notitiam subditorum pervenire possit, non habet vim obligativam.

vam. Sed jus naturale secluso omni signo ductu rectæ rationis; aut notitiarum implantatarum statim cognitum & perspectum est. Evidentum sic, formalem juris naturalis rationem in bestiis adesse. Concludere inde tutum satis, ubi formalis ratio juris naturalis, ibi & ipsum jus naturale. Cum illa ipsa quidditas rei primo & ultimo concipiatur, & adæquate ab aliis distinguatur. Imo urget hanc brutorum capacitatem saniorum naturæ scrutatorum sententia. Quæ bruta cognoscere ea, quæ ad finem sunt & faciunt, sed quod ad finem sint, non cognoscere; hominem vero finem præcognoscere sub ratione finis, & media per electionem in finem ordinata, asserunt. Nec minus fundamentum sententiæ nostræ præbet cerebri compositio, quæ ad ratiocinandum in homine anima utitur, quæ etiam in brutis. Digna notatu sunt verba *Mestertii de justitia LL. Rom. lib. 1. dub. 7.* *Hinc videmus, inquit, bruta a singularibus aliquo modo ad universalia concludere: ex aspectu unius hominis noscere omnes: adhuc conjungere & dividere: distinguere bonum a malo in usum vite suæ, libertatis ac parvulorum suorum: abstrahere res a suis corporibus.* Hæc & alia plura illius sententiæ suffragatorem me efficere, quæ jus naturale toti animalium generi ex æquo commune esse, & sic uni speciei non aliter ac alteri tribui posse, concludere volui, ut debui. Supervacaneus igitur illorum labor, qui in confingendis distinctionibus desudarunt hæctenus impropriæ & similitudinis prætextu totum hoc decidentes negotium.

§ VI.

Sed cum remote magis quam positive in præsentiarum procedendum, refellenda assidue argumenta, quibus contrariæ ut subscripserint sententiæ, commotos percipio nonnullos. Impugnant autem plerique omni nisu defensam hæctenus brutorum capacitatem rationis patrocinio innixi. Non dari jus proprie tale, prætendentes, nisi inter eos, qui certa ratione inter se conjuncti. Informati non modo Philosophorum Principis doctrina 5. *Eth. 10.* sed eo præprimis inducti ratiocinio, impediri rationis defectu effectum cujuscunque juris in obligatione

ne

ne consistentem. Hæc enim alternative vel ad pænam, vel ad obedientiam tendens præsupponit electionem, tanquam necessarium antecedens. Hanc autem si expectare velimus in subiecto quodam, rationis ut id stipatum sit munimine necesse est. Tritum autem, bruta nec rationis, & proinde nec electionis ac multo minus obligationis capacia esse. Commotum hoc argumento Nobilissimum quendam Ictum memini, ut ad diversarum inter Philosophos sectarum distinctionem confugeret. Ulpianum scilicet Stoicis adhæsisse, ex quorum sententia id affirmandum, quod ex Peripatheticorum alias negandum foret doctrina. Sed rectissime irridet fictum hoc ratiocinium *Rayardus lib. 1. varior. c. 1.* ita inquit: *Quo quid potest absurdius dici? Si enim vim vi repulero, nonne jure facis? si id bellua fecerit, an queso quod in brutis nulla sit ratio, ideo minus jure factum causabere? Etsi enim omnem obligationem brutis denegare non audeam, ut contra Seldenum infra latius deducam; Interim si præ conceptum id argumentum, prout verba ejus jacent, penitus inspiciam, nullius momenti, imo absurdorum molem illud importare deprehendo. Confundit quippe diversa & distinguenda probe subiecta, regulans & regulatum, dirigens & dirigendum. De illo si intelligere placeret dissentientium argumentatiunculam, mirum quid impietatis, non dicam blasphemix ex ea redundaret opinione. Quis enim est director, quis implantator, aut Legislator juris naturalis, nisi solus prudentissimus Deus? De hoc vero si eam acceptare vellent, desiderari rationem in eo, quis affirmaret nisi impius? Notum certe vel ex philosophicis principis, esse præcedere esse operari & distingui. Jus ideo naturale in sua perfecte constitutum essentia, si secundum placitum in mente Dei ut legislatoris retentum sit formatum. Nec attendenda præconcepta quadam opinione operatio in subiecto, cui præscriptum id jus, ex post facto succedanea. Neque enim asserendum temere, jus naturale demum tale esse incipere, si a subiecto parente illius intelligatur accurate natura. Defensitanda potius sententia, qua cujusvis juris essentia ex solo Legislatoris placito*

constituta perhibetur, sive ab illis, quibus latum, intelligatur jus esse, sive non. Vel solam legum humanarum perpendenti sine furo naturam, eam ex solo majestatis civilis arbitrio juri divino & naturæ non repugnante pendere constabit abunde. Nec subditorum hic habenda ratio, an intelligant juris præscripti naturam, originem, & rationes, quibus commota potestas civilis ad id ferendum. Imo non puto ullum unquam inficiaturum, jus civile & ante promulgationem debitam habere perfectionem, & suam adeptum essentiam. (Cave interim, ne de obligatione, ut operatione sequenti meam interpreteris mentem.) In jure autem naturali implantationem promulgationis obtinere vicem, superius dicta demonstrant. Idcirco non inepte dixerim, jus naturale, quatenus adhuc in mente Dei tanquam legislatoris consistebat, esse jus, antequam in hoc vel illo subjecto operetur.

§. VII.

Quis autem asseverare conetur, illud jus, dum deinceps a DEO brutis implantatum, ullam assumere improprietatem. Ni forsan illa se convictum profiteri velit absurditate, operationis diversitatem, respectu variorum subjectorum, in quibus instituitur eadem, ipsam diversificare essentiam. Neque illud dissentientium brocardicon, *ubi non est ratio, ibi nec jus*, simpliciter consideratum, sequestrata interim ficta subsumptionis efficacia, vel ex eo concesserim fundamento, quod sic mens Legislatoris civilis in multis circumveniri posset facile. Quid enim, si aliquis ignoret hoc vel illud jure speciali prohibitum esse aut præceptum, anne illa lex lata respectu illius defitura talis? Emergeret dubio procul illud absurdum ex simplici & absoluto dicti canonis intellectu. Cum in ignorante, ut ignorante, respectu illius juris lati quod ignorat, nulla adesse queat ratio, omni destituta effectu. Quis autem ea se occupari passurus ignorantia, ut assereret, respectu ignorantis jus desinere esse jus? Præmissis quippe labris, qui degustavit jurisprudentiam, ignorantiam juris, excepto amittendæ rei damno, nullam præbere excusationem,

nem, vel proprio profitebitur motu. Ubi autem est effectus juris, ibi & ipsum jus adesse vel adfuisse ipse naturæ ordo suadere videtur. Non secus ferè (absit, totalem ut hic instituam comparationem) res comparata cum nostro jure bestiali. Etsi enim brutali destituta affirmarim cognitione, qua ipsa justale ipsis latum, secundum quod actus suos instituere debeant, scire possint. inde tamen jus naturale respectu illorum non desitutum jus, aut aliam recepturam naturam. Nec attendendum nonnullorum refugium, quo ignorantiam a nescientia distinguunt subtiliter. Concedentes prædicta, de subjecto ignorantia quaestio si fuerit mota, secus, si de inhabili penitus & incapaci intellectus. Verum tam privationi, quam negationi parilem hoc casu non immeritè assignarim effectum. Nutro quippe modo aliqua induci potest juris improprietas. Hujus enim natura ex solius Legislatoris placito dimetienda, & actus subjectorum, quibus præscriptum, secundum id mensurandi. Imò paulo penitius hoc negotium ponderatus rationis vix desiderabit adjutorium. *Nam cum omnis lex, inquit Lobeꝝ animadvers. jur. civ. cap. 2. n. 7. & seq. ex D. Thomæ sententia in prima secunda quest. 97. art. 3. proficiscatur ex ratione & voluntate Legislatoris, non requirit rationem subjectorum. Quid si in eis ratio esset necessaria, quoad jus maxime ut judicarent de jure. Sed hoc eis non liceret, sicuti nobis in jure humano, quod equitatem tantum & rationem præsumtam præ se fert, positum hominibus, qui judicare possent, non licet, ex c. in istis 4. distinct. &c. Et paulo post: Si ergo de humanis legibus jam institutis non est judicandum, quanto magis de jure natura à Deo ipso promananti non erit necessarium judicium. Cum & ratio humana non habeat auctoritatem circa eam legem, juxta illud Pauli ad Rom. cap. 9. quis agnovit sensum Domini? aut quis consiliarius ejus fuit? Quid ergo erit opus in animantibus, ut ea regantur, rationem exquirere? Quid enim, si nesciant nonnulli rationes, quare jus illud latum sit, aut illud non intelligant, desinitne respectu ad illos habito id jus proprie sic dictum jus? Et si vero ad negationis iterum confugere audeat quis asylum. Omnimodam intellectus negationem efficere, quo minus bruta*

juris capacia esse queant, prætendens; seipsum tamen illo confugio decipere videtur, refutatus ex antea dictis abunde.

§. VIII.

Sed reponere quis posset facile, ad actionis justæ essentiam requiri principia humanarum actionum, Spontaneum, electionem, consultationem, liberum arbitrium. Hæc autem de brutis prædicare esset lapidi visum tribuere. Sed confundit actus justus quidditatem & habilitatem. Ad hanc prædicta requiri utraque concesserim manu, sed ad illam ea esse necessaria nunquam crediderim. Probatum enim superius, actus brutorum justos omnino, & secundum præscriptum juris a Deo ipsis implantati editos dici debere. Non datur autem actus justus, nisi norma quædam ac regula adsit, juxta quam istalis dici queat, quæ non alia quam jus a Deo implantatum. Etsi igitur in bestialis actus justitia non præsupponantur dicta actionum moralium principia, justus tamen est & manet, quod Legislatori ita placuerit. Differre itaque eo ipso actus creaturarum rationalium & bestiarum quivis deprehensus haud difficulter. Ad vero vix mereretur allatum jam ratiocinium, ulterius in eo refutando ut commorarer, nisi illud adhuc addere placuisset. Confundere dissentientes modum cum re ipsa, exercitium juris cum jure ipso. Jus naturale in se consideratum est proprie sic dictum, jus quamvis qualitatem utentium & exercitium variare videamus. Dirigit jus naturale actus brutorum per modum inclinationis naturalis, dum Deus occultas quasdam proprietates & instinctus iis largitus, citra judicium & voluntatem, ad conservationem specierum tanquam societatis; Rationalium vero mediante rectæ rationis dictamine, reliquiis sanctitatis divinæ. Quis autem modum utendi variare rem ipsam, aut aliquam producere improprietatem assereret unquam? *Unum igitur idemque jus naturale & ratione carentes & rationis compotes regit, sed modo regendi diverso, inquit Nobiliss. Dn. Johan. Strauch. exercit. 1. th. 4.* Ita juris civilis evolenti paginas, alias leges nobilibus, alias plebejis, alias militibus, alias paganis impossi-

possi-

positas esse constabit. Neque tamen quisquam ex eo unitatem juris civilis impugnaturus, aut diversitatem ejus ac improprietatem respectu aliquorum inducturus est temere. Non secus certe jus naturale ad gubernationem & regimen animantium comparatum in se unum, pro differentia tamen subjectorum, & actuum diversitate diversas producit operationes. Solam tamen, quis dicere possit, dicta hactenus probare perfectionem actuum bestialium, non autem justitiam. Ne alias & arborum & lapidum aut aliorum corporum naturalium, anima vegetativa præditorum, actus & motus naturales, secundum mentem Dei formatos juris naturalis esse asserere haberet necesse. Urget præcipue hanc rationem *Seldenus de J. N. & G. juxta disc. Ebr. lib. 1. cap. 4. & Dn. Hahn ad Wesenb. de. J. & J. num. 14.* Verum ponderaturus illarum actionum naturam, mirificam ab actibus brutorum deprehendet discrepantiam. Consistit illarum actionum conformitas in sola perfectione, quam quælibet species sibi debitam à Creatore accepere. At reperitur & eadem in creaturis rationalibus, cum æque nutriantur, crescant, ac propagentur, ac alia corpora vegetabilia. Quid autem hæc perfectio cum notitiis cordibus brutorum insculptis? Nunquam tribuerim jus naturale brutis quoad illam perfectionem, quam ex potentiis vegetabilibus habent, adeoque nec ea quicquam de jure participare poterit. Imo ipse *Seldenus d. l. p. m. 52. & 53.* actus brutorum ex appetitu, seu naturæ propensione emanare, & actibus hominum per similes non raro, & ejusdem generis esse asserit. Illum tamen sine dubio appetitum aut propensionem arboribus aut aliis corporibus naturalibus vix concessurus est *Seldenus*. Insulptarum enim à Deo notitiarum vigore bruta actus edunt justos, quod appetitui illis informato licitum est ab illicito, & bonum à malo discernentia.

§. IX.

Refutatum itaque ex jam dictis abunde opinor *Ame-*
sium

sum de conscient. & ejus jur. lib. 5. c. 1. n. 13 p. m. 268. ita inquentem: In brutis animalibus juris ratio propria non magis habet locum, quam in plantis aut in rebus inanimatis. Quia neque ratio distinguens inter bonum & malum, neque voluntas aut electio unius præ alio, neque denique justitia ulla brutis magis quam rebus inanimatis inest. Rigorem tamen hujus suæ sententiæ mitigavit paulisper n. 15. Quia tamen quedam sunt inclinationes, operationes, que communes sunt hominibus cum brutis, & non cum plantis, aut rebus aliis inanimatis, cujus generis sunt custodia & defensio vitæ ac libertatis, conjunctio maris & fœminæ &c. Quorum etiam apprehensionem quandam habent animalia per instinctum nature, sicut homo per Judicium rationis; id circo speciali quadam proportione jus naturale tribuitur brutis magis quam plantis & rebus inanimatis. Et Seldenus d. tract. lib. 1. c. 5. differit, notissimas brutorum propensiones & actus naturæ plerumque constantes per homonymiam & propter similitudinem quandam jura interdum nominari ac leges, nec tamen revera esse magis atque arborum ac fruticum aliorumque corporum naturalium actiones ac motus naturales.

§. X.

Perducti interim eo absurditatis nonnulli, ut illorum actuum, quorum mentionem ex parte facit Justinianus alleg. loco, exercitium mero naturali instinctui & inclinationi attribuerè ausi fuerint. Enimvero, etsi concesserim, maris & fœminæ conjunctionem, & alios eam subsequentes actus jus naturale non dici; Interim diffiteri nequeo, eos ex juris naturalis imperio vel suasionem provenire. Imperio, si bestias respexerim, *Suasione*, si creaturas rationales. Neque enim eam respectu ad has habito obligative seu positive juris naturalis dixerim, sed tantum permissive seu suasorie. Etsi enim homines in eam inclinare videamns, cujus vis tamen reservatum arbitrio, an contrahere id velint, nec ne, sine juris naturalis læsione. Nisi fortassis luxuriantibus nimis cupiditatibus attendentes exceperim, quibus impe-

imperari videtur à Jure naturali individua vitæ confvetudo, prolis intendens procreationem. Aut ad rerum respexerim primordia, quibus præceptum fructificandi seu propagationis multiplicationisque *Genes. cap. 1. 28. cap. 9. 1.* necessitatem matrimonii hominibus imposuisse videtur. Illoque ita teneri masculos omnes ut, quicumque expleto vigesimo ætatis anno uxorem non duxerit, eum in illud committere, nisi aut assiduo legis studio incumbat, acriori libidinis stimulo immunis, aut partium, quibus Viri sumus defectu, generationi impar sit, egregie docet *Seldenus de J. N. & G. juxta disc. Ebr. lib. 5. cap. 3. p. m. 545.* Utrouque tamen modo, siue imperative, siue suasorie procedat Jus naturale, illi actus ex eo descendunt. Quippe quod brutis præcipit ad conservationem singularum specierum dictam maris & feminae conjunctionem, & reliquos succedaneos actus. *Sic enim apprehendunt, inquit Lopez animadvers. Jur. civ. c. 2. n. 14. & 15. p. m. 11. sua speciei propagationem esse necessariam, ut aliter apprehendere nunquam valeant, etsi homines hoc nature igniculos (quod optime ait Cicero) aliquando malis moribus opinionibusque depravatis, sic restringant, ut id, quod natura dictavit, aliter apprehendant. Nec aliad admissura mens & intentio sacratissimi Imperatoris sua ita formantis verba: Hinc (nempe ex jure naturali) descendit maris atque feminae conjunctio &c.*

J. XI.

Nec defunt alii actus, qui juri nostro bestiali firmissima subministrant argumenta & fundamenta. Quis enim nescit fidelem Elephantum Rectorum suorum defensionem, tela quoque ex horum corporibus extrahentium? Quis ignorat singularem formicarum in instituenda œconomia solertiam? Quem latet miranda apum in politia formanda prudentia? Frequens & quotidianum qui scire discupit actuum exercitium, infallibilem juris naturalis in brutis importantium communionem, *Seldenus adent lib. 1. cap. 5.* Etsi autem eos actus mero instinctui naturali assignandos autument cum Seldeno nonnulli. Eâ tamen,

C

qua

qua adducunt hunc prætextum, imbecillitate seipfos decipiunt. Vix enim solus naturæ instinctus eos in brutis operaturus est effectus, qui & ipsis hominibus, si non stuporem, singularem certe admirationem injiciunt. Ex lege itaque naturali, quæ singulis animantibus à Deo ad conservationem singularum specierum difformiter insculpta, horum actuum origo petenda. Præcipit ea illorum exercitium, si suam conservare velint speciem & societatem. Imo, si illos & similes actus ex solo naturæ instinctu promanare dixerim, vix bruta aliter agere, nec aliquid addiscere valerent. Cum tamen de Elephantis, psittacis, picis, merulis, canibus venaticis & aquaticis contrarium quotidiana histrionum præprijis doceat experientia. At vero opponit se & hisce Seldenus frustraneo ausu: *sed demum, inquit, cur cedo a Camelis, Turturibus, ciconiis, Elephantis aliisque aliquot animalibus vite humane norma aliquis seu juris naturalis exempla potius quam a tota brutorum velut Republ. seu numerosissimis reliquorum gregibus, de quibus nil tale fando auditur, sunt petenda?* Sed recte dicit, *nil tale fando auditur.* Etsi enim fortassis tales actus in omnibus animantibus non percipiamus aut intelligamus, à nostra tamen ignorantia ex imbecillitate subortâ ad illorum negationem argumentari velle absolum esset. Satisfactum igitur abunde, opinior, communi illi & inextirpabili fere conceptui, rationis defectum juris importare negationem.

§. XII

Sed nec desunt, ex natura contrariorum, idem postulantium subiectum, suam confirmare intendentes opinionem. Ut quod subiectum injuriæ non capax, id nec ad juri inhaerentiam habile. Bruta autem injuriam non committere ex ipsi jure civili, & quidem *l. 1. §. 3. si quadrup. paup. fec. dic.* probare satagunt. Verum, si injuriam ex proæressi, seu ex malevolo animo, perversaque voluntate alteri nocendi profecta intelligant, mentem Juti explicant probe. Sin vero omnem injuriam
brutis

brutis iis textibus detrectare velint, a veritatis tramite eos aberrare non immerito dixerim. Etsi enim bruta sensu i. e. sensu rectæ rationis (alioquin bruta sensu i. e. anima sensitiva carere quis asserere auderet?) careant, quin tamen æquipollens quid in iis reperiatur, negari vix poterit. Unde enim actio de pauperie nasceretur, nisi aliqualem à brutis committi posse injuriam assererem? Cur cessaret illa actio, si brutum ex peculiari, & toti speciei communi damnum dederit feritate & malitia? Cur Dominus vel ad novæ deditioem, vel damni illati æstimationem obligaretur, nisi bestia injuriam intulisset instituenti eam actionem? Ideo enim obligari Dominum opinor, quod cum bruto nulla possit esse actio. Cum autem damnum naturaliter & revera sit illatum quod aliquo rependi in eo, qui id passus, æquitati conveniens, ideo illud aut restitutione damni aut deditioem animalis compensandum. In noxalibus parili ratione id observari actionibus ex aliis juris nostri edocemur articulis. Dantur videlicet & illæ ob delicta servorum in Dominos, vel ad litis æstimationem, vel ad ipsius corporis deditioem. Neque tamen inferendum ex dictis, quod si injuria moraliter sic dicta non cadat in bruta, nec jus proprie dictum vi contrariorum in brutis reperiri. Hanc si admitterem argumentationem, recurrerem sine dubio ad diversum, quo jus naturale in creaturis rationalibus & brutis regendis utitur, medium. Quod tamen, ut supra probatum, juris naturæ in brutis essentiæ nihil addere, nec aliquid detrahere potest. Talis enim injuria rationem præsupponit, ut modum, quo mediante jus naturale regit creaturas rationales.

§. XIII.

Sed nondum omnia dissentientium fundamenta penitus dissoluta. Reperiuntur fortassis, & ex eo nostram sententiam infringere contendentes ratiocinio, quod si jus aliquod brutis cum homine daretur commune, vix occidi aut offendi poterunt bruta, salvo illo jure. Cum tamen Deus T. O. M. tan-

quam supremus omnium creaturarum autor & Dominus in prima creatione ineffabili sua beneficentia imperium homini in omnia terræ donaverit animantia. At vero falsa hac sequelæ constructione seipso fallere videntur sic sentientes. Ducunt enim argumentum suum a separatis, quæ disjungenda, nec ab uno ad alterum inferendum. Neque enim illud dominium ex jure naturali manare dixerim, sed præter illud ex speciali Dei optimi erga genus humanum benevolentia & affectu. Quo homines creaturarum nobilissimos ea dotare voluit prærogativa, ut in velocissima pariter ac robustissima dominatum obtineant animalia. Quid autem hoc cum jure naturali? Multa sane vel secundum, vel præter jus naturale sunt inducta, quæ contra jus naturale non currunt. Possunt ipsi homines bruta occidere, jure & vi illius domini, quod à Deo ipsis concessum benevole. Id quod aperte confirmat *Grotius de J. B. & P. lib. 2. c. 21. n. 11. in fin.* Illud autem domini exercitium juris naturalis cum brutis communionem non infringit, cum id nunquam ipsi contrarietur, sed optimam cum eo sapiat conspirationem. Non secus ac olim de jure civili Romano Dominis in servos jus vitæ & necis competebat, & tamen utrique de jure participabant naturali. Id tamen inficiari nolum, homines peccare, si contra naturam cuiusque animalis eo abutantur, ut si sine causa id occidant, ultra vires onerent, mutilent temere, aut ab educatione fetus prohibeant. Usus enim homini à Creatore, non abusus concessus est.

§. XIV.

Summi tandem subfellii Moralistæ Seldeni submissiori modestia, hic removendæ rationes, quibus per integra duo capita præsentem nostram ad Orcum quasi detrudere allaborat sententiam, nostri ut eo feliciter propositi metam adipsi queamus. Primam ac potissimam ex libertatis natura & notionem desumit, duplicem eam faciens, vel absolutam & simplicem, vel restrictam & temperatam. Illius descriptionem desumit

mit:

mit ex priori definitionis Justinianæ in §. 2. *Inst. de J. P. & l. 5. π. de stat. hom.* parte, quod sit naturalis facultas ejus, quod cuique facere lubet. Et hac quidem notione libertatem in brutis pariter ac in hominibus concipi posse concedit, nullo accedente jure, quod horum voluntatem & propensionem cohibeat. Restrictæ autem libertatis notionem, supposita posteriori definitionis Justinianæ parte, *nisi si quid vi aut jure prohibeatur*, brutis haud tribui posse asserit. Quæ tamen, si juris capacia ea asseverare velimus, in iis omnino concipienda esset. Verum huic argumentationi, si eum, quem Seldenus assignavit, assignare auderem valorem, hæsitarem merito, annon & creaturis nonnullis rationalibus juris naturalis sic detrectaretur communio. Servis enim, quin eo casu, etsi ex alio fortassis fundamento, etiam denegandum jus naturale esset, nullus dubitarim, cum & illis ea libertatis descriptio vix applicari poterit. Quippe non vi & jure, sed conditione & qualitate status sui quidquam facere prohibentur servi. *Bachov. ad Treutl. vol. 1. disp. 2. th. 2. lit. A. Nobiliss. Dn. Ludovvel. com. ad inst. §. 1. de J. P.* Nullius igitur momenti non immerito judicanda videtur illa propositionis efficacia, ubi non talis libertas, qualem Seldenus exigit, ibi nec jus. Neque, illam ipsam etsi concesserim, in eo defensitare ausim Seldenum, quod ad hunc locum vim, quatenus injuria in ea contineatur, non spectare asseveret. Quid enim vocabulum vis, absolute si positum reperiatur, aliud denotat, quam impetum quendam & actum, qui vel provideri aut evitari nequeat, vel injuriam importet, aut inferendæ proxime indicium præbeat. Evincunt eum significatum vel infiniti juris nostri textus; paucos in *l. 3. π. de J. & j. l. 45. §. 4. π. ad L. Aquil. l. 13. π. quod met. caus.* adduxisse impræsentiarum sufficiat. Et ideo communi Interpretum consensu ea verba: *nisi si quid vi aut jure prohibeatur*, ad effectum libertatis & executionem sunt restricta, libertatem nihilominus salvam servari, etsi quis fortassis vi injuste illata detentus a Latronibus, aut

jure, ne licentius quis contra normam rationis evagetur, exercitium illius & usus impediatur. Quin itaque libertas brutorum, i. e. potestas vivendi pro impetu a Jure naturali suum accipiat temperamentum, nullus dubito. Hominum interim libertatem ob creberrimum ejus, quo licentiosius dotium, quibus cæteris præstant animantibus, egrediuntur limites, abusum, pluribus constrictam esse frenis nunquam inficias eo. Unde non solum naturali, sed etiam Gentium & Civili illa facultas vivendi pro lubitu temperata egregie. Hæc autem temperationis pluralitas nihil dubio procul positura est obstaculi, quo minus restrictam libertatem, si aliquid roboris argumento Seldeni attribuendum, brutis competere asseruerim.

§. XV.

Atvero non omisit celeberrimus Seldenus suam & in hoc arduo negotio perspicuam reddere subtilitatem, prægnantioribus cœptam dum defendit sententiam rationibus. Admittens quidem actus brutorum & hominum invicem persimiles non raro & ejusdem generis esse, quatenus illi ex voluntate, appetitu, seu naturæ propensione emanant, sive utilitatis, sive delectationis aut jucunditatis causa a singulis sive fiant, sive omittantur. Non autem quatenus ad actuum sub boni ac honesti non prætermittendi nomine ex officii debitione præstationem & servationem, aut aliorum sub ratione mali ac turpis omissionem ex parili debitione obligentur, pœna meriti nomine contrafacientibus adjecta, vel actuum permissivorum, ob defectum pœnæ præstituta, ratione habita. Ubicunque autem desunt hæc, de quibus jam dictum, indicia, ibi nec juris ullius proprie sic dicti locus excogitari quidem poterit. Pœna enim proprie sic dicta non potest obtinere, nisi obligatione ad actus alicujus præstationem præcedente, & juris alicujus violatione præeunte, quæ juxta mentem Seldeni in brutis deficiunt.

Verum

Verum defensio nostræ sententiæ, subtilissimi illius Viri quo minus adstipuler doctrinæ, mei suscipiet patrocinium. Neque enim obligationem, neque pœnam illius sequelam bestiis denegare ausim. Parili enim fere modo, quo homines ad ea, quæ dictamen rectæ rationis inculcat, obligantur, bruta ad illorum actuum, qui a notitiis ipsorum cordibus insculptis præcipiuntur, præstationem, aut vetantur, evitacionem adstringuntur. Nec aliam fere mentem sedisse *Nobiliss. Dn. Hahn. ad Wesenb. de oblig. & act. n. 5.* refelenti Rebhanium, non distinguentem inter obligationem naturalem ex natura animali, & eam quæ ex natura humana est. Adscribit itaque aliquam bestiis obligationem, etsi eam iis deneget, quam ad actus justihabilitatem supra pertinere diximus, quatenus ea est actus imperatus voluntatis & intellectus, qui in bruta non cadit. Nec illud igitur Seldeno concesserim, aut adstipulanti Grotio de J. B. & P. l. 2. c. 21. n. II. *quod, quoniam in bestias proprie delictum non cadit, ubi bestia occiditur, ut lege Mosis ob concubitum cum homine, non ea vere pœna sit, sed usus domini in bestiam.* Superius quidem assensu Grotio, jus occidendi bruta non ex jure naturali sed præter illud ex speciali Numinis donatione derivandum esse, sed tamen id ad eum restrinxi intellectum, homines bruta ad conservationem vitæ sine ulla juris naturalis offensione occidere posse. Secus omnino, si illius dubii habenda ratio, an bruta delinquere, & sic pœnæ subijci queant. Hoc enim contra Seldenum & Grotium expresse evincit actio de pauperie, qua animal, quod noxiam commisit, aut noxæ dedendum, aut æstimatio noxiæ offerenda. Quid autem est noxia? Petat quærens Ulpiani informationem *in l. 1. §. 1. π. si quadrup. paup. fec. dic.* non aliam expectaturus decisionem, quam quod noxia ipsum sit delictum. Unica igitur causa illius actionis asserenda omnino delictum animalis nocentis, nec quid aliud hic in considerationem trahendum. Quid enim si alia quadrupes ali-

am

am concitaverit, ut damnum daret, cur illius tantum, quæ concitavit, nomine agendum juxta *l. 1. §. 6. π. d. t.*? Non in alia certe re quæritandum hujus decisionis fundamentum, quam quod eadem in brutis, quæ hominibus juris observe- tur ratio, id nempe subjectum, quod delicti aut damni præ- buit occasionem ipsum dedisse damnum censerit, *l. 30. §. 3. & l. 52. §. 1. & 2. π. ad L. Aquil. & l. 169. π. de R. J.* Cur cessat illa **actio**, quando vel culpa Domini intervenerit, vel alte- rius instigatu damnum dederit *l. 1. §. 4. & 6. π. si quadrup. pauper fec. dic* quam quod eo casu culpa aut delictum anima- li haud imputari queat? Cur locus denegatur huic actio- ni, si quadrupes ex naturali & toti speciei communi ferita- te damnum dederit, juxta *pr. Inst. si quadrup. paup.*? Non sane ex alia ratione, quam quod eo casu nullum perpetrarit delictum. Quivis potius præscire debet, cavendum sibi esse, & si incautus lædatur, sibi imputare habeat. Secus au- tem, si ex peculiari contracto vitio damnum aliquod de- derit, notitias illas, quas Deus cordibus illius generis ani- malium insculpsit, violando.

§. XVI.

Obligari itaque bruta quodam juris naturalis vinculo necessitate vel ad observantiam eorum, quæ a notitiis inna- tis dictantur, vel pænam violationi imminentem nullus non opinor. Facile enim Seldenianæ subscribo sententiæ, ne comminisci aliquem posse, jure quem cohiberi & obstrin- gi (qua in re obligationum consistit substantia) citra pænam obligationi inservientem. At vero bruta non obtemperan- tia dictamini notitiarum insculptarum, quod pænam haud promereantur, non immerito a Seldeniana discesserim opi- nione. Præmittens interim, delicta brutorum rarissime ho- minibus manifestari, aut ad notitiam eorum pervenire, hinc in vindicandis illis nec ullam judicii formam observari in aperto positum. Totalem autem pænae inflictionem brutis delin-

delinquentibus remittendam esse vix asseruerim: quamvis istiusmodi delictorum cognitionem, jurisdictionem & executionem hominibus perpetuo haud tribuerim. Cum & ipsi intra naturæ difficilius se continentes limites cupiditatibus naturalibus non modo, sed artificialibus insuper obsequantur, & actibus ad individuorum pariter ac specierum conservationem destinatis abutantur nimis. Nihilominus brutorum delicta, quibus ex peculiari quodam vitio se contaminarint, damnum hominibus inferendo, & societatem humanam conturbando, hominum animadversioni subjacere nunquam non existimavi. Prædictam si ponderaverim de pauperie actionem, eam in simplum conceptam & rei persecutoriam esse, damni dati restitutionem intendentem deprehendo. Quæ tamen respectu illius, contra quem intentatur, ex maleficio prodit, non quidem Domini, quippe qui nullum commisit, & sic eo sensu ad nihil tenetur, sed pecudis. Id enim ex ipsa re seu damno dato, & ex facto obligatum, affectum, nec damnum, quod dedit, ob incapacitatem suam, resarcire, neque id deditione sua, alterius subjectum dominio, rependere queat. Noxales parili ratione actiones contra Dominum ob delictum servi moveri notum vel juris Tyrōnibus. Eumque ad restitutionem damni dati teneri, non quidem ratione sui, sed quod servi incapacitas, pertracta ad partes tam utilitate, quam damno in Dominum redundante devolvat in hunc obligationem ad restituendum. Quis autem eum non delinquere, sicque nec ad pœnam obligari unquam asserere auderet? Cur enim obligatio ex delicto semel contracta inhæreret servo & eum, quocunque eat, ad quemcunque Dominum concomitaretur? Cur servus manumissus actione ordinaria ex delicto teneretur, secundum *l. 15. π. de condict. furt.* nisi ipsum deliquisse in confesso esset?

§. XVII.

Neque tamen meum extorquebit unquam assensum

D

sum

sum Seldenus eo, quod ipsi manifestum videtur, *animal quod pauperiem fecerat, non omnino in sui poenam, perinde ac si jus aliquod violasset, sed in aestimationem noxæ ac compensationem damni illati, ac inde domini alias rei liberationem, dedendum.* Id enim si causa hujus actionis solitaria asserendum, ea dubio procul etiam contra eum competitura Dominum, cujus animal ex genitili & communi toti speciei feritate damnum intulisse probetur. Cum & ea ratione damnum revera & naturaliter illatum, quod deditioe ipsiusmet animalis, Seldenianæ si subscribendum sententiæ, repensandum, aut si eo carere nolit Dominus, aestimationis præstatione redimendum. Et certe culpa animalis, quod illa quasi obnoxium, si haud ponderanda, adversus Dominum, in cujus potestate erat animal, cum damnum dedit, & non eum, qui post pauperiem factam id possidet, actio esset intentanda, contra *l. 1. §. 12. π. si quadrup. paup.* Cum sic damni repensationem ab illo potius quam hoc faciendam dixerim, quod animal ipsum nullam promeruerit poenam, sed damni illati tantum restitutio facienda ab eo, qui tunc temporis ut utilitatem, sic & damnum percipere debuit. Constantè itaque asseruerim, pecus damnum inferendo delinquere, & delinquendo poenam promereri, quam Dominus pro animali, quod nihil habet proprii, refarcire, si illo carere nolit, tenetur. Et quid quæso ipsa noxæ deditio aliud in recessu habet, quam quod Dominus pro animali damnum dante pecuniariam solvat poenam, cum id alias corpore & cute luere debuisset poenam, impotens satis, alio modo ut satisfaciat, cum nihil habeat, nec alius pro eo culpam redimere sit obligatus. Neque eo quempiam errore occupari posse opinor, proprio si nocuerit Domino animal, id propterea immune a delicto & poena censerit. Etsi enim actionem de pauperie eo casu cessare facile concesserim, pro lubitu tamen & modo debito quo minus id punire queat Dominus, non video quod obstat. Cessat & actio noxalis, si servus proprio damnum dederit Domino, in servum tamen hunc animadvertere

tere

tere posse, vel solus in Codice titulus de emendatione fervorum demonstrat abunde.

§. XVIII.

Corroborari insuper & firmari egregie potest præsens nostra sententia, qua bruta contra notitias insculptas agendo delinquere, & sic ad pœnam obligari asserimus, ex pœna, qua occidendum olim bovem hominem occidentem, & pecu interficiendum, quod cum homine carnaliter commixtum, aliunde edocemur. Alia brutorum morti, quam promeruerunt, traditorum exempla lubens hic omitto, recensita numerose ab ipso Seldeno d. c. 5. laborante omni nisu, ut hunc quoque dubitanti de sua sententia scrupulum eximere queat. Ita tandem inquit lib. 1. c. 4. *Neque enim ex culpa merito id dictum est, seu ex jure a pecore violato, sed ex eo quod tam infame ex hominis scelere pecus redditum sit &c. Simile dicendum de bove corrupeta, qui hominem occiderat. Lapidandus quidem erat. At non juris ab eo violati nomine, sed aut ideo, ne quid, hominis causa denuo ab eo parile fieret, aut Dominus in re sua puniretur, quia negligenter custodisset.* Verum dicta includere magis, quam excludere pœnam, quam delinquendo promeruerunt bruta opinor. Homo certe, si aliquo se obstrinxerit delicto & ob eum præter alios, finem debitam luit pœnam, ne ipse vel scandalum aspectu suo præbeat, vel ignominia contracta ipsius nomini denuo recrudescat, aut impunitatem sperans eodem, vel parili iterum se commaculet crimine. Finem minus principalem non absorbere principalem quotusquisque nescit? Ipsemet Seldenus d. c. 4. p. 51. pœnæ duplicem assignat effectum vel satisfactionis, vel expiationis seu purgationis, pœnas in genere sic dictas communem eam assumere naturam asserens, ut sint infligendæ, non solum, ne porro peccetur, sed & quia antea peccatum est, pro malo actionis præterito irrogentur. Neque priori quicquam movebor dubio, pecus non ex merito culpæ, sed quod tam infame redditum ex hominis scelere, occidi. Non nescius interim

nonis 4. XV. q. 1. citati a Seldeno, pecora tali flagitio contaminata indignam facti refricare memoriam. Etsi enim dictam Seldeni sententiam de bestiis sola hominis nequitia ad delinquendum adductis, & sic quodammodo innocentibus concesserim, inde tamen eas a delicto semper pœnaque immunes haud judicare ausifim. Et quale quæso de eo formandum casu judicium, si animal delicto obnoxium a Domino criminis commissi nescio in aliam pariliratione ignarum transferatur: aut si id hominum omnium oculis subtrahatur, quo minus horrorem his aspectu suo incutere possit, amputata simul omni occasione, denuo simili crimine se contaminandi? Dubio procul Seldenianis si solum locus relinqueretur rationibus, non erunt occidendæ illæ bestia; cum cessante ratione punitio- nis cessare debeat & ipsa punitio. Videtur a particulari ad universale argumentatus Seldenus. Homo certe, si peccatum commiserit Sodomiticum, & ob eum plectendus finem, ne infamia sua, qua sceleris patratiōne affectus horrorem sociis suis excitet. Verum quis propterea eum a delicto & pœna immunem esse asserere velit? Aliter informati Imperatores ita rescribunt in *l. 31 C. ad L. Jul. de adult. Cum vir nubet, in fœminam Viris porrecturam, quid cupiatur, ubi scelus perdidit locum? ubi scelus est id, quod non proficit scire? ubi Venus mutatur in alteram formam? ubi amor queritur nec videtur? jubemus insurgere leges, armari jura gladio ultore, ut exquisitis penis subdantur infames, qui sunt, vel qui futuri sunt rei.*

§. XIX.

Neutiquam tamen suam Seldenum, ambiguitate in voce pœna qualita curiose, defensorum ullatenus opinor sententiam. *Pœna nomine, inquit d. c. 4. p. 57. improprie interdum nuncupari quâliacunque sive hominibus, sive brutis damnæ ac incommoda inveniant Sc.* Et paulo post: *quoniam non ex juris alicujus ad quod obligatur quisquam violatione eveniant, id circo pœna tantum abusive vocitatur.* Etenim si propriam Seldeni pœnæ

pænæ retinuerim acceptationem, quatenus est malum passionis pro malo actionis, seu quod redditur, ut malum insequens pænæ, pro eo quod est malum præteritum culpæ, nullus dubito quin præcedentia satis probaverint, eam & hic satis amplam sibi vendicaturam locum. Culpam enim a brutis contra notitias agentibus committi dictum abunde. Ad pænâ igitur ea obligari, non una impræsentiarum propositum vice. Et ita etiam a summo juris naturæ Legislatore dispositum sine dubio videtur, ad debitum ut omnia nullus subjecti malitia obstante deducantur finem.

§. XX.

Suam tandem ut contra sacratissimum Imperatorem ulterius defendere posset sententiam Seldenus, ad suæ suffragatorum opinionis confugit patrocinium. *Bolognetti, Mynsingeri, Connani, Donelli, Cujacii, Hottomanni, Grotii, Salmasii* & aliorum adductus consortio. Non infitior, & alios infinitos numero illam imbibisse & defenditasse hæctenus sententiam. Sed eo recreatus solatio, non solam & unicam hanc controversiam esse, sed quamplurimam nostram scaterere Jurisprudentiam, quæ Doctorem hinc inde peperere dissensum, & veritatis amore commotus ab illis discessum feci. Et si auctoritatibus totum hoc negotium esset discutiendum, hæsitarem merito, si non pluralitate consentientium, cel britare certe quis victoriam sit reportaturus. Propugnant constantissime nostram sententiam Jcti toto orbe famigeratissimi *Revardus, Forcatulus, Loriottus, Covarruvias, Lopez, Alber Gentilis, Mastertius, Hugo de Roy, Hillig. ad Donell. libr. 1. cap. 6. lit. G. E. Ungepaucus* & *Nobilissimi Viri, Domini Ludwel, Johan. Strauchius, Wilhelmus Leiferus*, alique, quorum vel nomina adduxisse sufficeret, nisi rationibus magis pugnandum esset, nec inspiciendæ auctoritates posthabitis rationibus, quibus nituntur eadem.

§. XXI.

Et hæc, quantum percipere hæctenus licuit, primariæ Seldeni sunt rationes, quibus nostram oppugnat sententi-

tentiam, si quæ fortassis non adductæ, ex adductis hucusque refelli queunt haud difficulter. Restat unicum, quod nostro obicem ponere videtur negotio, refutandum impræsentiarum paucis. Ex juridica juris derivatione nostram nonnulli premere conantur sententiam. Deducit Ulpianus in *l. 1. pr. π. de J. & J.* vocem juris a justitia, cujus defectum in brutis & ipsius juris procreare carentiam argumentantur quidam. Cum enim constans & perpetua voluntas suum cuique tribuendi non reperiatur in brutis, hinc nec justitia; deducta argumentatione à definitionis negatione ad definiti inficiationem. Verum, frequentes, in jure nostro quæ extant derivationes ab excellentiori desumptas fucatum illud destructuras abunde opinor ratiocinium. Petita nempe illa denominatio à principaliori juris fine justitia, quatenus id innatum hominibus habitu infuso, & ita prius justitia humana, quæ demum acquiritur per habitum actuum virtuosorum legi consentaneorum. Et sic hoc respectu justitiam in bruta non cadere apertum. Interim, quoniam principalior juris finis in homine quam in brutis spectatur, ab hujus defectu ad derivati argumentari velle negationem absolum esset. Accedit, quod illa juris deductio non inepta videatur, si ipsam jurisprudentiæ artem voce juris intellexisse Jctos dixerim. Jurisprudentia enim est de justitia materialiter, & hanc pro fine habet, a quo, quem sibi habent propositum & aliæ disciplinæ suam accipere appellationem. Nihil igitur obest illud à notatione logica ductum argumentum. Coronidis tamen loco & hic id notatu dignum judicari, actus seu præcepta juris naturalis respectu ad subjectum operationis habito diversa esse. Communia partim homini cum brutis, propria partim soli homini, religionem scilicet erga DEUM, amorem patriæ & parentum. Unde manare ex hoc principio opinor, eos actus ratione receptionis & approbationis in *l. 2. π. de J. & J.* juris gentium assignari. Sed ex horum diversitate actuum juris inferre diversitatem, esset ex diversitate operationis ipsam diversificare rei essentiam.

§. XXII.

Et has præcipuas rationes fore arbitramur, quibus contrariam propugnare plerosque deprehendimus sententiam. Iis igitur destructis vix firmam dissentientium opinioni superesse sedem existimamus. Optantes animitus nos hoc labore lividi cujusdam Zoili haud promeruisse censuram. Sed voto hoc negotium, aut spe, fallaci tamen absolvitur. Et collabitur hæc plerumque incineres, nec illis optatus constat eventus. Atvero fremat Zoilus & perfremat obtretator, ipsa veritas nostrum est susceptura patrocinium. Non quidem nescius sum, speciosum ambitionis vinculum multos sub virtutis umbra tenere. Sed hujus impotentia nos nec ullus quidem convicturus, nisi a veritatis nos abstraxisset prius asylo. Singulari illius affectu adducti, & præceptorum informatione persuasi, præsentem nostrum addidimus calculum sententia. Ab æquo interim Lectore, culpam, si quæ commissa deprecando nos veniam facile impetraturos, speramus certissimi.

SOLI DEO GLORIA!

